



Disiplinler Arası Dil Araştırmaları
Dergisi [DADA]
Haziran 2023

International Journal of Interdisciplinary
Language Studies [IJILS]
June 2023



Atıf (cite): Tarhan, Oktay (2023). "Türkiye Türkçesinde Hızlılık" adlı eser üzerine, *Disiplinler Arası Dil Araştırmaları Dergisi*, 6, 164-167. doi: 10.48147/dada.1297652.

“Türkiye Türkçesinde Hızlılık” Adlı Eser Üzerine About of the “Türkiye Türkçesinde Hızlılık” Named Book

Oktay TARHAN¹



Makale Türü: Kitap İncelemesi

Paper Type: Book Review

Serdar KARAÖĞLU (2022). Türkiye Türkçesinde Hızlılık, Ankara: Gazi Kitabevi, 106 s. ISBN: 9786257911542

1 Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Türk Dili ve Edebiyatı, oktytrhn1988@gmail.com, ORCID:0000-0002-6587-0213

Makale Geliş Tarihi (Received): 16.05.2023 Makale Kabul Tarihi (Accepted): 31.05.2023

Kavramların nasıl işaretlendiği konusu dilbilimin, bunların zihinde nasıl yerleştiği konusu bilişsel bilimlerin ve bu kavramların neleri temsil ettiği konusu ise kültür tarihinin ve toplum biliminin üretken çalışma alanını oluşturmaktadır (Özezen, 2020, s. 134). Bu bakımdan dilbilim alanını kapsayan “Türkiye Türkçesinde Hızlılık” adlı eser, “hız” ve “hızlılık” kavramlarının disiplinler arası kavramlar olması sebebiyle kavramın hem farklı disiplinlerdeki hem de dilbilim alanındaki kullanımı üzerine yoğunlaşmış bir çalışmadır.

Karaoğlu, başta fizik olmak üzere felsefe ve sanat alanlarında da önemli bir yer edinen “hız” ve “hızlılık” kavramlarını dilbilim terimleri olan biçimbirim, sözcükbirim ve sözdizimsel yapılar yönünden incelemiştir. Bu çalışmadaki amaç, ölçünlü Türkiye Türkçesindeki işaretleyicileri ve “hız” ve “hızlılık” kavramlarının anlam alanının neler olduğu ortaya koymaktır. Bu kavramlarla ilgili bilgi vermek, “hız” ve “hızlılık”ın işaretleniş biçimini betimlemek ve “hızlılık” kavramını işaretleyen dil birimlerinin yapı ve işlemlerini ortaya koymak amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Eser genel hatlarıyla iki bölümden oluşmaktadır. Asıl bölümleri tamamlayıcı mahiyetteki “Önsöz”(v), “İçindekiler”(vii), “Denklem, Çizim ve Tablolar Listesi”(xi), “Kısaltmalar”(xiii), “İşaretler Listesi”(xiv) başlıklı bölümlerde çalışma hakkında temel bilgilere yer verilmiştir.

Kitabın ilk bölümünü “Hız Kavramı” oluşturmaktadır. Bu başlık altında kavramın disiplinler arası özelliğine değinmek amacıyla “Fizikte Hız”, “Sanatta Hız”, “Felsefede Hız” ve “Dilde Hız” konularına değinilmiştir.

“Fizikte Hız” alt başlığında fiziğin temel kavramlarından olan “hız”, yine fizik disiplinine ait olan mekaniğin konu alanında gösterilmiştir. Mekaniğin ilgilendiği konulardan olan hareket ile ele alınan “hız” kavramına bilimsel bir açıklama getirilmiştir. Cisimlerin zaman içerisinde bir yerden başka bir yere gitmelerini ifade eden hareket, fizik disiplininde hız ve sürat kavramını karşılamaktadır. Günlük dilde hız ve sürat sıklıkla birbirlerinin yerlerine kullanılmalarna rağmen fizik terimi olarak farklı kavramları karşılamaktadır. Örneğin; hız, bir cismin birim zamanda yaptığı yer değiştirme iken sürat, bir cismin birim zamanda aldığı yol olarak tanımlanmaktadır (Canan, Demet, & Nadire, 2019, s. 114).

Felsefe disiplininde hız kavramını “yavaşlık” kavramı ile birlikte ele alan araştırmacı, farklı kaynaklardan faydalanarak yavaşlığın aslında hızlılığı reddetmek anlamına geldiği ve hız kavramının güçlülük belirtisi olarak algılandığı üzerinde durmuştur.

Karaoğlu “Sanatta Hız” başlığı altında 18. yüzyıldan başlayarak günümüze değin insanlığın gelişim ve değişim ihtiyacını “hız” kavramı üzerinden değerlendiren bu sanatçıya ne şekilde yansıdığı üzerinde durmuştur.

Birinci bölümün en kapsamlı başlığı olan “Dilde Hız” bölümünde ise “hız” kavramı belirli sözlüklerden yararlanılarak tanımlanmıştır. Buna göre verilen bu tanımlardaki anlambilimsel kavramlardan hareketle “tezlilik” kavramının gerçekleştirilen bir hareketin gerçekleşme durumuna ve

gerçekleşme durumunun zaman dilimindeki gerçekleşme skalasına vurgu yapıldığı görülmektedir (Karaoğlu, 2022, s. 15).

“Dilde Hız” bölümü içerisinde *Tezlik ve Kavram Alanı, Tezlik-Eylem İlişkisi, Tezlik ve Görünüş İlişkisi, Yarı Yardımcı Eylem-Kılınış İlişkisi, Tezlik ve Kiplik İlişkisi ile Dilbilgisi Çalışmalarında Tezlik Kavramına Genel Bir Bakış* başlıklarına yer verilmiştir. Bu alt başlıklarda dilbilimsel bir bakış açısıyla konuyu ele alan çalışmalardan faydalanılarak “tezlik” kavramı üzerinde durulmuş ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Kitabın ikinci bölümünü “Hızlılık Kavramı” oluşturmaktadır. “Hızlılık Kavramı” adı altında üç ana başlık verilmiştir. Bu başlıklardan ilki “*Türkiye Türkçesinde Hızlılık Kavramı İşaretleyicileri*” adını taşımaktadır. Hız kavramının dile etkisinin anlatıldığı bu bölümde; oluş ya da kılış fiillerinin zihin tarafından eyleme dönüştürülmesi, hız kavramının da oluş ve kılış fiilleri sayesinde dilde soyut anlam taşıyacak şekilde ele alınmıştır. Bu durum hızın gerçek dünyadaki algılanışı ile dilde algılanıp ifade edilmesinin aynı olmadığını göstermektedir. Hızın dilde algılanış biçimini aşağıda verilen alt başlıklarda görebilmekteyiz. “*Hızlılık Kavramı İşaretleyicisi Olarak Dilbilgisel Bağımlı Biçimbirimler*” içerisinde “hızlılık” kavramının biçimbirim yönünden Türkçede ne şekilde işaretlendiği örneklerle verilmiştir. “*Hızlılık İşaretleyici Sözcükbirimler*” bölümünde ise eylemlerde, isimlerde, belirteçlerde, ünlemlerde ve sıfatlarda hızlılığın ne şekilde işaretlendiğini örneklerle gösteren bir sözcükbirim değerlendirmesi yapılmıştır.

“*Hızlılık İşaretleyen Biçim-Sözdizimsel Yapılar*” başlığında sözlükbirim ve biçimbirimin varlık ve olayların adlandırılışında nasıl rol aldığı üzerinde durulmuştur. Burada sözcükbirim ve biçimbirimlerin bir arada kullanımıyla “hızlılık” kavramını işaretleyen yapılara dikkat çekilmiştir.

“Hızlılık Kavramı” bölümünün son alt başlığı olan “*Hızlılık İşaretleyen Sözdizimsel Yapılar*”, “hızlılık” kavramının sözcüklerin anlambilimsel olarak bu kavrama sahip olması veya sözcüklere eklenen biçimbirimlerle işaretlenebilmesi dışında atasözleri, deyimler, kalıp sözler, birleşik eylemler, ikilemeler olmak üzere sözdizimsel yapılarla da işaretlenebildiği üzerinde durulmaktadır (Karaoğlu, 2022, s. 97).

Türkiye Türkçesinde “Hız” ve “Hızlılık” kavramı ile ilgili kitap boyunca yapılan tespitler değerlendirme ve sonuç bölümünde dile getirilmiştir. “Hız” kavramına dilbilimsel açıdan yaklaşan Karaoğlu, bu kavramın dilbilgisel yönden anlaşılmasını sağlamak için diğer disiplinlerdeki tanımlarını ve kullanılış şekillerini vererek bu kavram alanının her yönüyle incelenmesine katkı sağlamıştır.

İnsanların günlük yaşantısında ve alışkanlıklarında sürekli gelişim ve değişimlerin meydana gelmesi ve bireylerin çevresinde oluşan değişim ve gelişmelerin dile yansımalarından yola çıkılarak insan hayatında önemli bir yer edinen “hız” ve “hızlılık” kavramı üzerine bir çalışmanın bulunmaması, Karaoğlu’nu bu kavramla ilgili bir kitap hazırlamaya yönlendirmiştir. Bu bağlamda Dr. Serdar Karaoğlu tarafından 106 sayfa olarak hazırlanan ve Gazi Kitabevi aracılığıyla

ęıyla okuyuculara 2022 yılında sunulan “*Türkiye Türkçesinde Hızlılık: Kavram Alanı ve İşaretleyicileri*” adlı eserin “hız” ve “hızlılık” kavram alanına ve işaretleyicilerine dair yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı ve alanında kaynak kitap olma niteliği taşıyacağı düşünülmektedir.

Araştırma ve Yayın Etięi Beyanı

Bu makale için etik kurul izni alınmasına gerek yoktur. Araştırma ve yayın etiğine uygun hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Makale tek yazarlıdır.

Destek Beyanı

Araştırma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çıkar Beyanı

Makale tek yazarlıdır. Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

Karaoğlu, S. (2022). *Türkiye Türkçesinde Hızlılık*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Özezen, M. Y. (2020). Türkiye Türkçesinde Ara-Orta Kavramlarının Dilbilgiselleşmesi. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 108-135.

Sever, C., Türeci, D., Artar, N., & Daę, O. (2019). *Hareket ve Kuvvet*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları..